

Waarvan akte:

**Honderden Limburgse
oorkonden nu te
vinden op internet**

Enkele tientallen geschiedkundigen, historici of in ieder geval hevig in de Limburgse geschiedenis geïnteresseerden, bij elkaar in de schitterende rococobibliotheek van de oude abdij Rolduc, thans hotel, congrescentrum en grootseminarie van het bisdom Roermond. De datum is **dinsdag 27 september 2024**. En de reden van samenkost: het uitreiken van een boek met daarin alle oorkondes van de Middeleeuwse abdij Rolduc opgenomen, aan de burgemeester van Kerkrade, mevrouw Petra Dassen-Housen en de lancering van alle Limburgse oorkonden, afkomstig van Rolduc, St. Gerlach en Thorn op de website www.waarvanakte.eu. Een oorkonde is een officiële mededeling over een schenking of het verleden van bepaalde rechten of over afspraken gemaakt tussen bepaalde partijen. Zo'n mededeling is neergeschreven op een stuk perkament, waaraan met linten zegels zijn vastgemaakt als een soort ondertekening van de tekst die vaak in het Latijn luidt. De oorkonde dient dan ook in de eerste plaats als wettig

bewijs van haar inhoud. Het gaat heel vaak om schenkingen van stukken land of boerderijen of woningen en landgoederen. De schenkers zijn meestal graven of hertogen of ander adellijk volk die door schenkingen aan kerken of kloosters zich een plek in de hemel willen verzekeren. Daarom zijn veel oorkonden ook te vinden in het archief van kloosters, zoals de Abdij Rolduc, het klooster voor deftige, adellijke dames in Thorn en het klooster in Sint Gerlach Bij Valkenburg aan de Geul.

Kostbaar

Oorkonden leveren het onomstotelijk bewijs van wat er in het verleden van een land, een provincie of een gewest is gebeurd. Ze worden daarom als zeer kostbaar beschouwd. Omdat de oorkonden vaak neergepend werden op perkamenten bladen hebben ze de eeuwen zeer gaaf doorstaan, al is er her en der nogal slordig mee omgesprongen. Ze werden gewoon door elkaar heen in diepe laden van ladekasten gesmeten en er werd eeuwen niet naar omgekeken. En nu is het dus tijd, dat daar eens eindelijk een einde aan komt, vindt de Stichting Limburgse Oorkonden. En dat kan door gebruik te maken van het internet als middel om kennis te verspreiden door kostbare zaken zichtbaar te maken op het world wide web. Vandaag de dag zijn er in totaal 442 kostbare Limburgse oorkonden bekend. Van dat totaal staan er nu 158 op het web, en wel die oorkondes die gevonden zijn op Rolduc uit de periode 1108 tot 1300, 45 stuks.

Vervolgens 40 oorkonden (periode 1202-1300) uit het Norbertinessenstift (een vrouwenklooster), gebouwd op het graf van de heilige St. Gerlach, pelgrim en kluizenaar) in het dorp St. Gerlach bij Valkenburg aan de Geul. En tenslotte 73 oorkonden uit het klooster voor hoog adellijke dames in Thorn uit de periode 950-1300.

Watertanden

De oorkonden zijn te zien op foto's. De site geeft telkens een korte inhoud, daarna de Latijnse tekst en dan de vertaling in het Nederlands met nog een opgave van de verschillende in de oorkonden genoemde personen en plaatsen of plekken. Een prachtige prestatie, waarvan menig historicus of -ca zonder meer zal gaan watertanden.

Leiden

Even terug naar de historische bijeenkomst ter lancering van de oorkonden-website en het oorkondenboek van Rolduc. De aanwezigen kregen allereerst een korte inleiding van Mevrouw Catharina Scholtens over de historie van Rolduc en de rococo-bibliotheek. Interessant en ter zake, maar wat mij het meest verblufte was wat mevrouw Scholtens, hoofd van de gidsengroep die mensen rondleidt op Rolduc, over de boeken zei die in die oude bibliotheek staan. Ze wist waar wat stond in die oude bieb. Want totnutoe zijn alleen studenten en onderzoekers, met name van de Rijksuniversiteit Leiden, in de '**rococo**' geweest om de boeken te onderzoeken, niet

vanwege hun inhoud, maar vooral om de boekruggen te bestuderen om te zien of het gebruikte papier ter rugversteviging en binding niet afkomstig is uit nog oudere boeken of manuscripten.

E-books

Dit is een zijpad, dus ik draai om met het voorstel om niet alleen de oorkonden van Rolduc op het internet te pletteren maar ook een lijst van die rococo-boeken. Zo'n lijst bestaat, maar daarmee ben je er nog niet. Wat voor de oorkonden geldt, mag ook voor de rococo-boeken gelden: breng ze dichterbij naar de mens van vandaag de dag toe. Die wil best zijn laptop, zijn I-phone en zijn tablet vol domme games en spelletjes walgend van zich afgooien, als voor hem/haar *the real* stuff bereikbaar wordt. Waarom zou het niet mogelijk zijn van al de 7000 boeken van de **Moretti-bibliotheek** (dat is gemakkelijker intikken dan rococo) om te zetten in *E-books*. Zeker in een wereld, waarin afzichtelijke bedragen gelds dagelijks uitgegeven worden om wapentuig aan te schaffen voor partijen die oorlogen van haat, wraak en bloeddorst in een grote zandbak uitvechten in misdadige koppigheid. Wacht even, hoor ik daar iemand in mijn hoofd zeggen: bij een uitgave als e-book gaat een hoop van de oorspronkelijke schoonheid van de kostbare en kostbaarste boeken verlopen. Welnu, wat als een paar wapenfabrikanten het licht zien en willen investeren in het nabouwen van een originele

kettingbibliotheek, bijvoorbeeld op de plek van de 'betonbibliotheek' op een van de zolders van Rolduc. Maar eerst zal die beton-boekenschat aldaar kritisch bekeken moeten worden. Het zou me niet verbazen als een deel van de inventaris ter plekke naar de kringloop kan en de rest via 'Boekwinkeltjes' vermarkt wordt voor aantrekkelijke prijzen. Het echt kostbare mag blijven en gaat samen met de mooiste Moretti-boeken aan de ketting, zoals dat al eeuwen in De Librije van de Walburgiskerk in Zutphen gebeurt. Een initiatief uit de jaren 1561 tot 1564 naar het voorbeeld van de boekenzalen van twee middeleeuwse Zutphense kloosters. Er hoeft niets verloren te gaan, als het maar kostbaar is en vooral publiek toegankelijk met kettingen van beveiliging en diepe stilte.

Loftrumpetten

Ik ben verschrikkelijk afgedwaald. Het ging toch echt om die Limburgse oorkonden, die nu langzaam maar zeker allemaal op het internet te vinden zijn, te lezen in het Nederlands en verklaard in bijbehorende verhalen. Over dit initiatief kunnen niet genoeg loftrumpetten gestoken worden, want het gaat om hoge idealen van mensen die vaak hun hele leven archiefstof hebben opgesnoven en hun ogen bedorven hebben met turen naar wonderlijke kriebels en hun bewegingsapparaat verwaarloosd, omdat ze niet willen of kunnen brevieren met al die perkamenten voor of onder hun neus.

Ontsluiten en bereiken

De idealen: "**bevordering van de kennis van de cultuurgeschiedenis van Limburg en het versterken van de culturele identiteit. Het doen ontstaan van verbinding tussen Limburgs erfgoed, landschap, toerisme en vrijetijdsbesteding met een groot publieksbereik**". Deze teksten ronken toch als *fatbikes* en knallen als *games*. Ze zijn misschien iets te veel met oprecht hart en geestdrift bedacht en opgeschreven En verder, uitgewerkt in concrete doelen: "Het ontsluiten van 450 Limburgse oorkonden, ze op echtheid onderzoeken, ze lezen, vertalen, materieel analyseren (Ja, bent u daar nog?), in huidige taal verklaren (Aha!), Het bouwen van een website in vijf jaar tijd, het uitgeven van oorkondenboeken en tenslotte het werken aan publieksbeleving via analoge en digitale dragers voor publieksbeleving.

Nou, denk ik dan: het Limburgse publiek gaat wat beleven!

Maar hoe gaat dat dan in de praktijk? Gelukkig was dr. Toon van Oeffelt, nog net geen klasgenoot van mij op het Rolduc van die heerlijke jaren zestig, bereid om het verhaal te vertellen van oorkonde nummer 27, van vrijdag 7 juli 1226, uit de archieven van Rolduc. Van Oeffelt deed die middag zijn verhaal over hoe een simpele oorkonde van acht

regels op perkament, het hierboven al genoemde nummer 27, de bekende koorheer en later abt van Rolduc **Nicolaus Heyendaal** tot wanhoop bracht. Hij raakte de weg kwijt na oorkonde nr. 27 bij het schrijven van een vervolg op de befaamde Annales Rodenses (Continuatio) vanaf 1157, het laatste jaar van de Annales Rodenses. En dan gaat het vooral niet alleen over het wel en wee van de abdij maar vooral ook over het wel en wee van de hertogen van de familie Van Limburg. Deze familie wist door her en der strategisch een erfjonkvrouwe of jonge erfgravin als huwelijkspartner aan de haak te slaan vanuit de stamburcht in Limbourg aan het riviertje de Vesdre een aardige lappendeken aan landerijen en gebieden bij elkaar te verzamelen. Een **Waalse familie Flodder**, verknocht aan Rolduc, zou je zeggen met voor de jongens en mannen maar twee voornamen voorradig: Walram en Hendrik. En denk maar niet dat de nummering in romeinse cijfers van I tot VI en nog meer in de omgang met de hertogen ook consequent werd gebruikt. Die nummers werden ingebracht door lokale geschiedschrijvers om het voor iedereen gemakkelijker te maken om de primitieve stamboom bij elkaar te houden.

Welnu: Heyendaal leest in die oorkonde 27 dat er in 1226 iemand van de hertogelijke familie is overleden, omdat er een schenking wordt gedaan om het zielenheil van de overleden ouders van de schenker veilig te stellen. Hij trekt daaruit de conclusie dat de hertog die onder het middenpad van de kloosterkerk is

bijgezet in een soort praalgraf hertog Walram de Derde moet zijn (1221-1226). En dat brengt Heyendaal ertoe zijn voortzetting (continuatio) van de Annales Rodenses helemaal opnieuw te beginnen. Dr. Toon van Oeffelt behandelt deze zaak uitvoerig in zijn dissertatie die hij op vrijdag 18 november 2004 met succes verdedigde aan de Open Universiteit in Heerlen. Hij schrijft daarin, dat het Heyendaal bij de vondst van die oorkonde nr. 27 en de identificatie van de op Rolduc begraven hertog als Walram III overduidelijk wordt, dat hij in zijn Continuatio totdantoe "personen en gebeurtenissen in een verkeerde samenhang heeft geplaatst." Mij is deze omschrijving van Heyendaals probleem niet overduidelijk. Misschien alleen dat hij een superfanatiek historisch onderzoeker is die bij elke fout ontploft en helemaal opnieuw begint. ***Ik zou het mooi vinden als Toons dissertatie in druk verschijnt, zodat ik er eens goed voor kan gaan zitten.***

En overigens: laten wij de roemruchte historie van ons gewest vooral met humor, afstand, bescheidenheid en ook pretentieloos beschouwen.

Wat is tenslotte een hertogDOM, een prinsDOM een markieZAAD of een BARonie? Die woorden zijn niet voor niets stukjes van onze eigen taal. Bij keizerRIJK en koninkRIJK komt de aap pas echt uit de mouw. Zoals mijn oma Defesche in Maastricht het altijd zo mooi wist te zeggen:

"Um d'n duit en um de fluit dreijt de ganse kluit."

Blijft zonder meer als een paal boven water staan: www.waarvanakte.eu van de Stichting Limburgse Oorkonden is een razend interessante prestatie van formaat.

Laur Crouzen